

KANDIDAT

4405

PRØVE

SK-101 1 Skolebibliotekkunnskap 2: Barne- og ungdomslitteratur

Emnekode	SK-101
Vurderingsform	--
Starttid	09.03.2016 09:00
Sluttid	09.03.2016 15:00
Sensurfrist	--
PDF opprettet	30.11.2017 15:04
Opprettet av	Emma Hansen

1 SK-101 09/03-2016 - generell informasjon

-
-
-
-

Velg et alternativ

- ja
- nei

Riktig. 0 av 0 poeng.

2 SK-101 09/03-2016

I denne besvarelsen vil jeg gjøre rede for hva som ligger i arbeidsmåten "litterær samtale", ta for meg boka *Lille ekorn* av Linn T. Sunne og skrive om hva jeg vil legge vekt på i en litterær samtale rundt denne boka når målet er å fremme elevenes leseglede og øke deres litterære kompetanse.

Litteraturredidaktikken har tradisjonelt tre hovedfokus: forfatteren og hans eller hennes intensjon med teksten, teksten selv og leserens møte med teksten. Sistnevnte opplevelsesaspekt ved litteraturundervisning har blitt mer vanlig i dagens skole enn det var tidligere og reflekteres også i læreplanen: "Faget skal motivere til lese- og skriveopplæring og bidra til å utvikle gode læringsstrategier". Samtidig understrekes det også i læreplanen at lese- og skriveopplæringen "innebærer å uttrykke, bearbeide og kommunisere tanker og meninger i ulike tekster og sjangere". Det er altså i samhandling med andre man utvikler seg som leser. Det operative dannelsesidealet har, i motsenning til det formative og det figurative dannelsesidealet, som mål å bygge bro mellom elevens erfaringsgrunnlag og det som skal læres, et slikt mål vil være viktig for å fremme leseglede. Gjennom sosiale handlinger og samtaler med andre, øker elevenes litterære kompetanse, det vil si ferdigheter, kunnskaper og holdninger til ulike tekster og lesing generelt.

Litterær samtale og tekstbasert skriving

En grunnmodell for den litterære samtalen kan være: 1) Tid til å lese/lytte 2) Identifikasjonsspørsmål 3) Refleksjonsspørsmål/hukommelsesspørsmål 4) Overføringspørsmål eller aktualiseringsspørsmål. Jeg vil se litt nærmere på hvordan man kan arbeide innenfor rammene av denne modellen.

Førlesefasen er viktig for å aktivere elevenes forkunnskaper og vekke interesse og motivasjon for teksten eller boka som skal leses. Sammenhengende tid og elevaktiviserende arbeidsmåter er også sentralt. Lærer bør være godt forberedt gjennom å kjenne teksten godt og å være motivert for å bruke nettopp denne teksten i nettopp denne elevgruppen. Klassen kan se på og snakke om bokomslaget eller lærer kan stille spørsmål som omhandler temaet i boka. Som vi skal se seinere i besvarelsen, kan en igangsetter før lesing av *Lille ekorn* være: "Hvordan bør en god trener være?" Gode *identifikasjonsspørsmål* kan være med på å vekke denne interessen hos elevene. Hva ville du gjort om du var i samme situasjon? Lærer kan gjennom å forberede gode identifikasjonsspørsmål, få elevene "på sporet" og øke motivasjonen for å lese boka.

Underveis i lesingen legger lærer inn lesestopper. *Refleksjonsspørsmål* vil øke elevenes bevissthet rundt det de leser. Blandet med hukommelsesspørsmål vil dette få elevene til å tenke gjennom det de har lest, og nettopp gjennom å blande refleksjons- og hukommelsesspørsmål vil lærer ha større mulighet til å få med alle elevene, også de som ikke er faglig sterke har mulighet til å finne svar i teksten uten å måtte lese mellom linjene og reflektere på egenhånd. Hvorfor handler karakterene som de gjør? Hva gjør hovedpersonen rent konkret i den og den situasjonen? Olga Dysthe har gitt oss begrepet autentiske spørsmål. Lærer bør på forhånd ikke vite hva slags svar elevene kommer med og heller ikke stille slike spørsmål som et forutsigbart svar. Videre tar Dysthe for seg *opptak* og *høy verdsetting*. I dette ligger at lærer tar opp svaret fra elevene i videre spørsmålsstilling om teksten. På den måten viser lærer høy verdsetting av elevenes innspill og at de tanker og refleksjoner elevene har om det de leser underveis i leseprosessen, blir tatt på alvor. Den litterære samtalen kan være kumulativ, dvs at elevene bygger på innspill fra hverandre i samtalen. Den kan være konfronterende, her vil det være åpning for å markere egne synspunkter og meninger om teksten. Samtalen kan også være utforskende, her vil begge de foregående måtene å samtale om teksten på være like viktige og riktige.

Det siste punktet i grunnmodellen er *overføringspørsmål* eller aktualiseringsspørsmål. Hva har teksten å si for oss i dag? Hva ville elevene gjort om de var i samme situasjon som karakterene i boka? Her aktualiseres temaet og elevene kan relatere til egen hverdag eller egen livssituasjon.

Sammen med den litterære samtalen er tekstbasert skriving det andre hovedmomentet innen litteraturredidaktikken. Tekstbasert skriving har som mål å øke elevenes litteraturkompetanse; øke deres kunnskaper om litteratur, øke deres ferdigheter og påvirke holdninger til litteratur. Elevene vil få en dypere forståelse av blant annet ulike sjangere, ulike språklige virkemidler og mulighet til å opparbeide gode lesestrategier ved å ta opp elementer fra teksten og bruke i eget arbeid. Denne forståelsen har overføringsverdi også til andre fag og annen lærdom i skolen. Det finnes mange måter å arbeide med elevtekster på. Loggskrivning er én metode hvor eleven underveis deler sine tanker om det som leses. Gjennom loggen kan elev og lærer ha en dialogisk samtale om elevens refleksjoner rundt teksten. Samtidig får også lærer modellert for eleven hvordan lærer skriver og reflekterer om sine tanker om teksten og de momenter som eleven bringer opp. Lærers rolle er svært viktig i litteraturredidaktikken og lærer fungerer både som tilrettelegger, modell og rettleider i arbeidet med litteratur.

Andre eksempler på elevtekster kan være todelt logg hvor eleven skriver om den konkrete handlingen i teksten, men også om teksten og temaet i en mer overført betydning. Eleven kan også skrive biodikt eller biofortellinger basert på karakterene i teksten. I biodikt skriver eleven opp karakterens navn, alder, egenskaper, hva karakteren liker/likes ikke osv. for å få bedre forståelse og dypere innsikt i hvorfor karakteren handler, tenker og tror som han eller hun gjør. Om eleven er forholdvis nyankommen til Norge og trenger å utvide sitt språklige repertoar, kan en undervisningsoppgave være å ta for seg noen ord og uttrykk eller grammatiske uttrykksmåter fra teksten og inkorporere disse i egne tekster. Eleven kan også få i oppgave å skrive videre på handlingen i teksten eller lage en alternativ retning på handlingen.

Litterær samtale om *Lille ekorn*

Linn T. Sunnes bok *Lille ekorn* fra 2012 omhandler Aurora og hennes forhold til håndballtreneren Gaute. Aurora er ei jente på 14 år som er aktiv på håndballaget og en habil spiller. Hun bor sammen med mor, stefar og ei lita halv søster. Sin egen far ser hun ikke så ofte da han bor en times tid unna. Hun har et nært forhold til lillesøstera, mora og venninna si, men noen tydelig farsfigur ser hun ikke ut til å ha. Treneren Gaute begynner å vise interesse for henne, først som håndballspiller, men etterhvert utvikler det seg et forhold mellom dem som er upassende for en autoritetsperson i slutten av 30-åra og ei jente på 14. De begynner å sende hverandre tekstmeldinger, først uskyldige, men etterhvert får de et tettere forhold med uklare grenser og det ender opp med at Aurora sender han et nakenbilde av seg selv på bursdagen hans. Mora oppdager hva som er i ferd med å skje og tar affære. Helt opp til rettssaken beholder Aurora sin lojalitet og naive ungpikeforelskelse overfor Gaute. Først da hun oppdager at Gaute har forgrepet seg på unge jenter tidligere, snur hennes forståelse av situasjonen som hun er i.

Aldersmessig mener jeg at boka kan leses av elever fra slutten av barnetrinnet til oppover i ungdomstrinnet. Jeg er usikker på om jeg ville valgt boka som et felles leseprosjekt for en hel klasse. Temamessig vil den nok treffe unge jenter bedre enn unge gutter og i disse alderstrinnene kan jenter og gutters utvikling være svært uljevn. For

jenter, som i denne alderen ikke så sjelden avstandsforelsker seg i eldre gutter og menn, kan denne boka fungere fint. Boka tar opp en vanskelig, men langt fra sjelden problemstilling, og ved å stå på utsiden av handlingen blir det enklere for leseren å forholde seg til problemstillingen enn om man befinner seg i en slik situasjon selv. Lær har gitt oss begreper som den impliserte leser og åpne plasser eller tomme rom i tekster. Med dette mener han at forfatteren lar leseren aktivere egne erfaringer, egen lesekompetanse og sin egen kulturelle kompetanse i lesingen av en tekst. Jeg vil tro at jenter lettere vil identifisere seg med hovedpersonen i boka og at dette kanskje også er forfatterens intensjon. Uansett er det viktig at lærer kjenner sine elever og har god kjennskap til og forståelse for deres leserhistorie. De tre viktigste momenter når lærer velger litteratur for elever, er for det første hva som står i læreplanen, elevene selv og hvilken litteratur som er tilgjengelig. Målet er å fremme leseglede og øke elevenes litterære kompetanse, det er derfor viktig for lærer å velge litteratur som treffer flest mulig av elevene.

Sammenhengende tid og elevaktiviserende arbeidsmetoder er også sentrale forutsetninger for godt arbeid med litteratur i skolen. Det er derfor avgjørende å sette av god nok tid når elevgruppen skal i gang med et felles leseprosjekt. Som del av substansutviklingen og for å aktivere førforståelsen og øke motivasjonen for å lese boka i førlesefasen, kan en innfallsvinkel være å stille spørsmål som: Hvordan bør en god trener være? Hvilke egenskaper er viktige å inneha for en autoritets- og omsorgsperson? Ut fra svarene som elevene kommer med, kan klassen i fellesskap lage et tankekart. Er alle enige om disse egenskapene? Hvorfor/hvorfor ikke? Essensielt i dette arbeidet er at spørsmålene er autentiske og at jeg som lærer viser at svarene blir verdsatte ved at jeg spør videre og jobber mer med elevenes svar gjennom for eksempel bruk av tankekart. Her kan elevenes samtale ha en utforskende karakter ved at de spiller på hverandres svar, men også kommer med egne synspunkter og meninger.

For å sikre at alle kommer inn i handlingen i boka, vil jeg starte med høytlesing fra teksten. Underveis vil jeg legge inn lesestopp hvor elevene ser nærmere på handlingen i boka. Ved å stille identifikasjonsspørsmål av typen "hva ville du gjort i Auroras situasjon?" kan elevene samtale i grupper eller skrive i loggen om sine egne tanker og meninger om boka. Loggskrivningen kan involvere både lærer og elev slik at elevene også har lærer som modell for hvordan man kan skrive om tanker og holdninger til tekster.

Andre avtalte lesestopp underveis i tekstlesingen kan dreie seg om refleksjon rundt handlingen i boka eller rene hukommelsesspørsmål. Hvordan reagerer Aurora når hun får første sms fra treneren? Hvilke personer har Aurora rundt seg som er viktige for henne? Når begynner du å tenke at forholdet mellom treneren og Aurora endrer seg? Hvilke ledetråder legger forfatteren i teksten som gjør at leseren får mistanke om hva som vil skje? Elevene kan også få i oppgave å lage biodikt ut fra de ulike karakterene i teksten. Hva vet du om venninna til Aurora? Eller mora hennes? Biodiktene kan utvikles til biofortellinger der eleven for eksempel skriver om samme handling, men sett fra mors synsvinkel. Om det er elever i gruppen som er forholdsvis ferske i Norge og trenger å forbedre sine generelle norskspråklige ferdigheter, kan en oppgave være å stoppe opp ved vanskelige ord og uttrykk eller plukke ut fem ord og vendinger som eleven ønsker å se nærmere på. Hvordan ville eleven brukt disse ordene i egne setninger og i egen tekst? Kanskje kan noen av elevene få i oppgave å skrive handlingen videre før de leser at Aurora sender nakenbildet til treneren, hva mener elevene vil skje videre med Aurora?

For å sette elevene på sporet av tekstens overføringsverdi, kan lærer stille spørsmål om hva elevene selv ville gjort om de oppdaget at ei venninne var i samme situasjon. Elevene kan også i en todelt logg skrive hva som konkret skjer i hendelseforløpet og hva det egentlig handler om. Slik vil teksten bli aktualisert til å kunne dreie seg om noe relevant i elevenes verden og samtidig kunne være en lærdom om noe mer og større enn rene lese- og skriveferdighetsmål. Forhåpentligvis vil denne type arbeidsmetoder være med på å fremme elevenes leseglede og øke deres litterære kompetanse.

I denne besvarelsen har jeg gjort rede for hva som ligger i arbeidsmetoden "litterær samtale". Jeg har tatt for meg noen hovedfokus og -retninger innen litteraturdidaktikken og til slutt pekt på hva jeg særlig ville lagt vekt på i en litterær samtale om *Lille ekorn* av Linn T. Sunne, med mål om å fremme leseglede og øke elevenes litterære kompetanse.

Besvart

3 Ny oppgave

Ubesvart